

בית המשפט העליון

רע"א 9192/12

לפני :
כבוד השופט א' רובינשטיין
כבוד השופט י' דנציגר
כבוד השופט י' עמית

המבקשים :
1. פלוני
2. פלונית

נגד

המשיב :
היועץ המשפטי לממשלה

בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי מרכז מיום 28.11.2012 בעמ"ש 9512-12-10 שניתן על ידי כבוד סגן הנשיאה א' שילה והשופטים ו' פלאוט, ה' עובדיה

בשם המבקשים : עו"ד איתן ליפסקר ; עו"ד איילת גלוזמן
בשם המשיב : עו"ד חגית שפיצר

פסק-דין

השופט י' דנציגר:

לפנינו בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי מרכז (סגן הנשיאה א' שילה והשופטים ו' פלאוט וה' עובדיה) בעמ"ש 9512-10-12 ובעמ"ש 92714-10-12 מיום 28.11.2012, במסגרתו נדחו ערעורים שהגישו המבקשים כנגד פסק דינו של בית המשפט לענייני משפחה בראשון לציון (השופטת ר' מקייט) באמ"צ 35142-10-11 מיום 23.9.2012, שבו הכריז בית המשפט על בתם של המבקשים (להלן: הקטינה) בת אימוץ כלפי הוריה, וקבע כי האימוץ ייעשה במתכונת של "אימוץ סגור".

תמצית עובדות המקרה וההליכים הקודמים

1. פסק דינו של בית המשפט לענייני משפחה מגולל באריכות את ניסיונותיה של המבקשת 2 (להלן: האם) להתמודד עם מלאכת גידולם של שלושת ילדיה – הקטינה (ילדת שנת 2008) ושני אחיה הגדולים, י' (יליד שנת 2003) וש' (יליד שנת 2005), בין השאר על רקע אלימותו של המבקש 1 (להלן: האב) כלפיה וכלפי הילדים, ולנוכח קשייה האישיים לשמש כהורה (בהתחשב במגבלותיה הרגשיות). באשר לאלימות ששררה בבית המשפחה, בעת היות הקטינה כבת חצי שנה דווח מפי רופא בקופת חולים על חשד לאלימות שהופעלה כלפיה. לימים הודתה האם כי המבקש נלחץ מבכיייה של הקטינה ו"הפך אותה על היד", אך בזמן אמת הכחישו זאת המבקשים. בשנת 2009, לאחר אירוע אלימות של האב כלפי האם והילדים, ברח המבקש עם הקטינה לבית סבתה, ולאחר שנעצר האב עברו גם הבנים להתגורר בבית הסבתא. בתקופה זו קיבלה האם סיוע אינטנסיבי מצד רשויות הרווחה אך חרף כך לא חל שיפור באופן התנהגותה וביכולותיה ההוריות. יצויין כי בגין אלימותו הורשע האב בפלילים וריצה שתי תקופות מאסר – האחרונה שבהן (בת שנתיים וחצי) תמה בסוף בשנת 2012. על כך יש להוסיף כי בחודש מאי 2010 נעצרה האם על ידי המשטרה לאחר שנתקבל דיווח מבן משפחה לפיו נשכה את בנה הקטין י' בזרועו. על רקע כל האמור, בשלב מסוים פנתה המבקשת לשירותי הרווחה וביקשה למצוא עבור הילדים "סידור אחר" בטענה שאין ביכולתה עוד, כך לדבריה, לגדל את ילדיה הקטינים. אשר על כן, בשנת 2010 כונסה בעניינם של הילדים וועדה לתכנון דרכי טיפול (להלן: הוועדה). לנוכח המלצות הוועדה, פנו שירותי הרווחה ביום 16.5.2010 לבית המשפט לנוער, שהחליט בהחלטת ביניים להכריז על שלושת הקטינים כ"קטינים נזקקים" על פי חוק הנוער (טיפול והשגחה), התש"ך-1960 (להלן: חוק הנוער), ונקבעה הוצאתם של הקטינים ממשמורת הוריהם והשמתם במשמורת רשויות הסעד שיקבעו את מקום חסותם בבתי אומנה חסויים.

במהלך שנת 2010, בהיותה כבת שנה וחצי, הוצאה הקטינה ממשמורתם של המבקשים למשפחת אומנה חסויה. שני אחיה של הקטינה הוצאו אף הם במהלך אותה שנה ממשמורת הוריהם המבקשים, והועברו למשפחת אומנה חסויה אחרת.

2. למען שלמות התמונה אציין כי האם מתגוררת כיום בהוסטל שיקומי ומקבלת קצבת נכות מהמוסד לביטוח לאומי. בשנת 2011 מונתה הקרן לטיפול בחסויים כאפוטרופא לגופה ולרכושה. באשר לאב, הלה שוחרר כאמור זה לא מכבר, בסוף שנת 2012, מבית הסוהר.

3. בהמשך לאמור, בחודש אוקטובר 2011, פנה המשיב לבית המשפט לענייני משפחה בבקשה כי הקטינה תוכרז בת אימוץ כלפי הוריה, בטענה כי מתקיימים תנאי ס' 13א(7) לחוק אימוץ ילדים, התשמ"א-1981 (להלן: חוק אימוץ ילדים), דהיינו: כי ההורים אינם מסוגלים לדאוג כראוי לקטינה. לתמיכה בבקשה צירף המשיב תסקיר שערכה פקידת הסעד עפרה שיף מיום 21.9.2011 (להלן: התסקיר). האם, אשר יוצגה על ידי באת כוחה שמונתה כאפוטרופא שלה (לבקשת המשיב), והאב, התנגדו שניהם לבקשה. כן התנגד לבקשה סבה של הקטינה מצד אביה.

4. בהחלטתו מיום 4.1.2012 מינה בית המשפט לענייני משפחה, בהסכמת הצדדים, את מכון שקד כמומחה מטעם בית המשפט לבחינת מסוגלותם ההורית של המבקשים. במסגרת ההחלטה נתבקש המומחה להעריך את מצבה של הקטינה ולבחון את האפשרות להורות על "אימוץ פתוח". עוד נכתב בהחלטה כי "תשומת לב המומחה גם לקשרים בין הקטינה לבין אחיה". בעקבות ההחלטה הגיש המכון חוות דעת מפורטת, אשר בסופה המליץ כי הקטינה תוכרז בת אימוץ כלפי הוריה, ללא צמצום תוצאות האימוץ. על פי חוות הדעת, כל אחד מההורים (ביחד ולחוד) נעדר מסוגלות הורית לטיפול בקטינה. באשר לתוצאות האימוץ, לדברי עורכות חוות הדעת מצבה הרגשי השברירי של הקטינה והחשש כי חשיפתם של חייה החדשים כלפי האם תוביל לחשיפתם כלפי האב, שהינו אדם אלים ומסוכן המרוכז בעצמו, מחייבים כי האימוץ יהיה סגור. כמו כן המליץ המכון על אימוץ הקטינה על ידי הוריה האומנים.

9 פסק דינו של בית המשפט לענייני משפחה

5. בית המשפט לענייני משפחה קבע כי יש להכריז על הקטינה בת אימוץ הן כלפי האב, הן כלפי האם. יובהר כי המבקשים דנן אינם מלינים על כך, ועל כן לא ארחיב בנידון. באשר לשאלת תוצאות האימוץ, קבע בית המשפט כי אין הוא מוצא מקום לסטות מהכלל על פיו האימוץ יהיה "אימוץ סגור". בית המשפט הבהיר כי כדי לסטות מהכלל האמור נדרש להתרשם שהמשך קיום הקשר של הקטין עם משפחתו הביולוגית יהיה בעל משמעות עבורו ויטיב עימו. על פי חוות הדעת מטעם מכון שקד, טובת הקטינה דורשת כי האימוץ יהיה סגור. כך גם ביחס לסב של הקטינה. בית המשפט מצא כי לנוכח הממצאים לעניין חוסר מסוגלותם ההורית של המבקשים, ספק אם יוכלו השניים לכבד את גבולות הקשר המוגבל, בפרט כאשר לאב מבנה אישיות אנטי-סוציאלי ושעה שהוא נעדר נכונות ליטול אחריות על מעשיו הפליליים (שכזכור, כללו נקיטת אלימות כלפי הילדים). באופן דומה, גם האם אינה מבינה את הקשיים בתפקודה ואינה לוקחת אחריות עליהם. לבסוף, בחן בית המשפט את התועלת שתפיק הקטינה מאימוץ פתוח, וקבע כי הגם שאין חולק בדבר חשיבות שמירת הקשר בין הקטינה לבין אחיה, מדברי המומחיות עולה שהנוק הטמון בהמשך הקשר בין הקטינה לבין ההורים עולה על התועלת

שהיא עשויה להפיק מהקשר עם אחיה. בית המשפט חתם את פסק דינו בציינו כי צר לו שאחיה של הקטינה ומשפחתה המורחבת נאלצים לשלם את המחיר הכבד של חוסר מסוגלותם ההורית של המבקשים, אלא שבנסיבות העניין הוא אינו רואה דרך לשמירת הקשר בין הקטינה לבין אחיה ומשפחתם המורחבת (ובפרט, הסב, הסבתה והדודה שקיימו עם הקטינה קשר במהלך התקופה שקדמה למתן פסק הדין).

פסק דינו של בית המשפט המחוזי

6. המבקשים לא השלימו עם תוצאת פסק הדין והגישו ערעור לפני בית המשפט המחוזי. במסגרת הערעור צמצמו המבקשים את טיעוניהם לעניין תוצאות האימוץ בלבד. המבקשים טענו כי במשך כשנתיים וחצי, ועד לחודש ספטמבר 2012, נפגשה הקטינה עם משפחתה הביולוגית במרכז הקשר בתדירות של אחת לשבוע, וכי במהלך התקופה התנהלו הביקורים כסדרם כאשר אנשי המקצוע לא טענו דבר נגדם. כן הודגש שהביקורים נערכו על דעתם של הורי האומנה של הקטינה. אשר על כן, נטען כי יהיה זה מטובתה של הקטינה שהביקורים עם משפחתה הביולוגית יימשכו. בהקשר זה טענו המבקשים כי הביקורים מטיבים עם הקטינה ותורמים להשתלבותה במשפחת האומנה. עוד הלינו המבקשים על כך שבמסגרת חוות הדעת של מכון שקד לא נבחנה האינטראקציה של הקטינה עם בני משפחתה המורחבת (כל שנבחנו הם המפגשים של הקטינה עם אמה ועם אחיה). המשיב מצדו סבר כי לנוכח העדויות וחוות הדעת שנפרסו לפני בית המשפט לענייני משפחה, אין מקום להורות על צמצום תוצאות האימוץ, שכן הדבר אינו עונה על צרכיה של הקטינה ואף מעמיד אותה בסיכון לשלומה ההתפתחותי והנפשי. בהקשר זה הפנה המשיב לחוות דעתו של מכון שקד, לפיה הקטינה עודנה מתמודדת עם חרדה קשה לנוכח הפיצול בין משפחת האומנה לבין המשפחה הביולוגית. עוד טען המשיב כי בניגוד לנטען על ידי המבקשים, הפגישות של הקטינה עם הסב נערכו אחת לשבועיים, ואילו פגישותיה עם סבתה ודודתה התקיימו בתדירות נמוכה אף יותר.

בית המשפט המחוזי קבע כי אין הוא רואה מקום לסטות מהכלל על פיו אין לצמצם את תוצאות האימוץ, בציינו כי לא ניכר שהקטינה נתרמת מהמפגשים עם משפחתה הביולוגית, זאת בלשון המעטה. כאשר לא, על פי חוות הדעת מטעם מכון שקד, ניכר כי המפגשים בין השתיים מהווים עול כבד על כתפי הקטינה, והקטינה נצפתה עצבנית ובלתי רגועה לאחריהם. לגבי אחי הקטינה נמצא כי המפגש ביניהם אמנם תואר כחיובי יותר, אולם לא היה בכך כדי לשנות מתחושת הקטינה באשר למפגש בכללותו (שכלל גם את האם). בהקשר זה הטעים בית המשפט וציין כי ההתרשמות החיובית של גורמי המקצוע מהמפגש בין הקטינה לאחיה, שאובה בעיקר מדברי גורמים המטפלים באחים ואמונים על טובתם, אך ספק אם הדבר עולה בקנה אחד עם טובתה של הקטינה שהיא מוקד הדיון. בהקשר זה ציינו גורמי הטיפול מטעם מכון שקד

שהקשר של האחים עם הקטינה כרוך בקשר של הקטינה עם המבקשת, והפגישות מערערות כאמור את תחושת הביטחון של הקטינה. לגבי הסב (אבי המבקש) נמסר בתסקירה של גברת שיף שהסב אמנם מסוגל לספק את צרכיה החומריים של הקטינה אך אינו מודע או מסוגל להתמודד עם צרכיה הרגשיים. בית המשפט סיכם ומצא כי במכלול הנתונים אין הוא סבור שקיימת אפשרות במסגרתה יוכלו בני המשפחה המורחבת של הקטינה לשמור עימה על קשר במנותק מהמבקשים. בהקשר זה הפנה בית המשפט לדיווח עדכני באשר למצבה של הקטינה מיום 11.11.2012, ממנו עולה כי הקטינה מצויה במגמת שיפור, והוסיף שחרף כך יש לזכור את הקשיים עימם נאלצה הקטינה להתמודד לנוכח הפיצול המשפחתי שחוותה. בית המשפט סיכם והבהיר שבענייני אימוץ נדרש לחתור למציאת פתרון קבוע ארוך-טווח לטובת הקטינה ולהימנע ככל הניתן מעריכת "ניסיונות" שעשויים להרע עימה.

לבסוף, דחה בית המשפט את בקשת המבקשים להורות על עריכת חוות דעת נוספת (לנוכח טענות האב בדבר היעדר אובייקטיביות מצד עורכות חוות הדעת), בציינו כי הדבר יחייב קיום מפגש נוסף בין הקטינה לבני המשפחה הביולוגית – מה שעלול להעמידה בסיכון. בית המשפט חתם את פסק דינו בציינו שאין להתעלם מהקשר הטוב שנצפה בין הקטינה לבין אחיה ודודתה, אלא שלמרבה הצער קשר מיטיב לכאורה זה עשוי להוביל ליצירת קשר בלתי רצוי עם קרובי המשפחה האחרים, אשר יש ביכולתו להזיק לקטינה. לפיכך דחה בית המשפט את הערעור.

תמצית נימוקי הבקשה

7. לטענת המבקשים, במהלך תקופה ארוכה שקדמה למתן פסק הדין זכתה הקטינה ליהנות מקשר מיטיב עם שתי משפחותיה – זו הביולוגית ומשפחת האומנה – שהוביל לשיפור לטובה במצבה. המבקשים עומדים על כך שבנסיבות אלה ניתוק הקטינה ממשפחתה הביולוגית, כאשר בגילה (ארבע שנים) היא זוכרת את משפחתה וקשורה אליה, תסב לה תחושת אובדן קשה. אשר על כן עותרים המבקשים כי בית משפט זה יורה על המשך הסדרי הראיה שניהלו בני המשפחה עם הקטינה בטרם מתן פסק דינו של בית המשפט לענייני משפחה, כאשר ההכרעה בשאלת תוצאות האימוץ תינתן לאחר מינוי מומחה שיבחן מצידו את קשריה של הקטינה עם משפחתה הביולוגית (הן הגרעינית, הן המורחבת). בהקשר זה מבהירים המבקשים כי האב השלים עם פסק הדין ואינו דורש עוד להימנות על בני המשפחה שימשיכו להיפגש עם הקטינה.

לעניין צמצום תוצאות האימוץ, נטען כי נסיבות המקרה מצדיקות להורות על "אימוץ פתוח". כאמור, לעמדת המבקשים, בנסיבות העניין ניכר ששמירת הקשר של הקטינה עם משפחתה הטבעית תיטיב עימה, וכי הורי האומנה יקבלו בברכה מהלך כזה וישתפו עימו

פעולה. בהקשר זה מזכירים המבקשים כי חוות דעתם של גורמי המקצוע, אשר בדבר חשיבותה לעניין אין חולק, אינה מהווה גורם מכריע כאשר הפוסק היחיד בעניינים אלו הינו בית המשפט המוסמך לכך. עוד טוענים המבקשים כי הם מקבלים את הכרעתו של בית המשפט לענייני משפחה בדבר הכרזת הקטנה בת אימוץ, וכי לכל אורך הדרך נהגו על פיה.

לבסוף, מלינים המבקשים כנגד מה שהם מכנים "הסתמכות מוחלטת של בית המשפט קמא על חוות הדעת של מכון 'שקד'" חרף הפגמים המהותיים שנפלו בה לטענתם, בציינם כי: עורכות חוות הדעת התעלמו מהקשר החם בין הקטינה לסבה (בהקשר זה נטען כי עורכי התסקיר נמנעו מבחינת האינטראקציה בין הסב לקטינה); כללו בחוות הדעת אמירות נטולות שחר על אחיה של הקטינה, כאשר נמסר שמצבם "בעייתי" מבלי שהדבר בואר או פורט ומבלי שהדבר מעוגן במציאות; ולא נתנו דעתן לשאלת ההשלכות האפשריות של ניתוק הקשר של הקטינה עם בני משפחתה לטווח הקצר ולטווח הארוך. בהקשר זה נטען שלפני בית המשפט לא הונחה כל חוות דעת אשר דנה בנוק שעשוי להיגרם לקטינה בשל ניתוק הקשר עם משפחתה הביולוגית.

ההליכים לפני בית משפט זה

8. ביום 24.12.2012, עם קבלת בקשת רשות הערעור דנן, הוריתי בהחלטתי בזו הלשון:

"למקרא בקשת רשות הערעור דנא מתעוררת השאלה כיצד משליכים פסקי הדין קמא, העוסקים בתוצאות אימוץ הקטינה שהוכרזה בת אימוץ כלפי הוריה, על אפשרותם של אָחיה הקטינים לפגוש בה (המצויים אף הם במשפחת אמנה), זאת במנותק משאלת זכותם של ההורים-המבקשים לעשות כן. לפיכך מתבקש המשיב להבהיר עד ליום 31.12.2012 מהו מעמדן של האמירות בפסקי הדין כאמור ביחס לאָחיה של הקטינה".

תגובת המשיב

9. בתחילה יצויין כי בהודעתו מיום 7.1.2013 מסר המשיב כי בכוונתו להגיש, לצד התגובה לבקשה, תסקיר עדכני משלים, שיתמקד בסוגיית אי צמצום תוצאות האימוץ ביחס לשני אחיה של הקטינה. את תגובתו האמורה הגיש המשיב, יחד עם התסקיר המשלים, ביום 28.1.2013.

לעמדת המשיב, אין כל מקום להתערבות בפסק דינו של בית המשפט המחוזי, שאימץ כאמור את קביעותיו של בית המשפט לענייני משפחה והורה כי אין לצמצם את תוצאות האימוץ. בהקשר זה נטען שהסוגיה הניצבת המרכז הדיון נבחנה כדבעי על ידי בית המשפט לענייני משפחה לכל אורך הדרך, כאשר בית המשפט הדגיש במסגרת החלטתו מיום 4.1.2012 בה הורה על מינוי מכון שקד לבחינת שאלת האימוץ, כי יש לייחס תשומת לב מיוחדת לקשרים שבין הקטינה לאחיה. באופן דומה התייחס בית המשפט המחוזי בפסק דינו לקשר הטוב שנצפה בין הקטינה לאחיה, אך הוסיף כי במכלול הנתונים אין בכך כדי לשנות ממתכונת האימוץ הנחוצה בנסיבות העניין. המשיב מוסיף וטוען כי גם במסגרת התסקיר המשלים הודגשה העובדה שאחיה של הקטינה מהווים עבורה דמויות חיוביות, וכי הדבר אמנם מעורר דילמה לנוכח המחיר שעשויה הקטינה לשלם כתוצאה משימור הקשר עימם. בהקשר זה הטעים המשיב כי על פי חוק אימוץ ילדים ופסיקתו של בית משפט זה, אחיה של הקטינה אינם מהווים צד פורמאלי להליך דנן, וכי האינטרס שלהם נכלל במסגרת שיקוליו של המשיב בעת גיבוש עמדתו בנושא טובת הקטינה. לעניין זה שב המשיב ומדגיש כי עמדתו היא, בשים לב למכלול השיקולים במקרה דנן, כי טובתה של הקטינה מחייבת אי קיום מפגשים עם שני אחיה.

יחד עם זאת, ובשים לב לאמור בתסקיר המשלים, ממליץ המשיב כי בית המשפט יקבל את בקשת הערעור במוכן זה שיתאפשר קיומו של קשר עקיף ומוגבל בין הקטינה לבין שני אחיה, שיכלול העברת מתנות ומכתבים בין הילדים, באמצעות העובדה הסוציאלית לחוק האימוץ, שלוש פעמים בשנה (בימי ההולדת של הילדים). כמו כן ממליץ המשיב כי בית המשפט יורה לעובדת הסוציאלית לשקול, מעת לעת, את האפשרות להרחיב את הקשר בכפוף לטובתה של הקטינה. לבסוף טוען המשיב כי לעמדתו, ובניגוד לבקשת המבקשים, אין מקום להורות על מינויו של מומחה נוסף בתיק שעשוי להאריך את הליך האימוץ ולפגוע ביציבות חייה של הקטינה. המשיב מדגיש כי התסקיר המשלים המונח לפני בית משפט זה פורס את מלוא התמונה הנדרשת לשם הכרעה בתיק.

דיון והכרעה

10. לאחר שעיינתי בבקשת רשות הערעור על נספחיה, ולאחר שקראתי בעיון את תגובת המשיב ואת התסקיר המשלים שצורף אליה, סבורני כי בנסיבות העניין יש לדחות את הבקשה ככל שהיא מופנית ביחס לצמצום תוצאות האימוץ כלפי המבקשת ושאר בני המשפחה המורחבת. לעומת זאת, באשר לסוגיית צמצום תוצאות האימוץ כלפי שני אחיה הצעירים של הקטינה, לטעמי יש לדון בבקשה כאילו ניתנה רשות ערעור והוגש ערעור על פיה. לגופו של עניין, עמדתי היא כי דינו של הערעור, שוב, ככל שהוא מכוון ביחס לאחיה של המשיבה,

להתקבל בחלקו, במובן זה שהדיון בתיק יוחזר לעיונו של בית המשפט לענייני משפחה. זאת, לנוכח עמדתו המחודשת של המשיב ובשים לב לאמור בתסקיר המשלים שצירף לתגובתו.

11. אכן, "אין לך תהליך קשה, כואב ומשמעותי יותר מניתוק ילד מהוריו הביולוגיים, גם כאשר מדובר בהורים שאינם מתפקדים כהורים" [ראו: בע"מ 4259/06 פלוני נ' היועץ המשפטי לממשלה (13.7.2006)]. אמת כאובה זו מהווה נר לרגלנו בעת הדיון בתיקים מסוג זה. יחד עם זאת, ועם כל הצער הכרוך בכך, בכל הקשור לתוצאות האימוץ ביחס לאם ולבני המשפחה המורחבת, לא מצאתי כי הבקשה מעוררת טעם המצדיק מתן רשות ערעור ב"גלגול שלישי". הגם ש"המאטריה הרגישה של יחסי הורים וילדים מחייבת מעט גמישות מחשבתית ופרוצדוראלית כאשר נבחנת בקשת רשות ערעור ב'גלגול שלישי'" [ראו: בע"מ 3039/12 פלונית נ' משרד הרווחה (טרם פורסם, 19.4.2012), פסקה 5 להחלטתי], אין לוותר כליל על הדרישה כי הבקשה תציג טעם בגינו נדרש להורות על קבלתה. לא זו בלבד שהבקשה אינה מעוררת טעם כאמור, אלא שהמבקשים עצמם כלל לא טענו לעניין זה.

אוסף בקצרה כי עיון בפסקי הדין של הערכאות קמא מלמד שאלה לא הותירו אבן בלתי הפוכה, סקרו ופירוטו את טענות הצדדים ואת הנימוקים לכאן ולכאן, והגיעו למסקנה – הבלתי נמנעת לעמדתם – לפיה נדרש להימנע בנסיבות העניין מצמצום תוצאות האימוץ. למקרא פסקי הדין קשה שלא להתרשם כי לנגד עיניהם של בתי המשפט ניצבה, בראש ובראשונה, טובת הקטינה. ההלכות בנושא מושרשות וידועות, ואסתפק בהצגת השורה התחתונה: העמדה שנתקבלה בבית משפט זה, הינה כי האימוץ הסגור הינו הכלל בעוד שהאימוץ הפתוח הינו החריג. כדי להורות על צמצום תוצאות האימוץ נדרש כי יתקיימו נסיבות חריגות כבדות משקל המצדיקות להורות כן [ראו, למשל: רע"א 7535/11 פלונית נ' היועץ המשפטי לממשלה (29.1.2012)], כאשר הציר סביבו סב העניין הוא טובת הילד המדובר. יוער כי בשנים האחרונות נשמעות קריאות המצדדות, יותר מבעבר, בהליך של אימוץ פתוח [ראו: בע"מ 778/09 היועץ המשפטי לממשלה נ' פלוני (29.11.2009), פסקה 63 לחוות דעתה של השופטת ארבל והאסמכתאות הנזכרות שם, וכן את חוות דעתו של חברי השופט א' דובינשטיין (להלן: בע"מ 778/09); רונה שוז "זכות הילד לגדול אצל הוריו הביולוגיים: לקחים מפרשת 'תינוק המריבה'" משפחה במשפט א 163 (2007) (להלן: שוז)]. אלא שגם בקרב המצדדים, עקרונית, במתכונת של אימוץ פתוח, ניכרת ההבנה שבנסיבות מסוימות אין מנוס מלהורות על אימוץ סגור. כך למשל, מציינת שוז במאמרה כי "אם מוכח כי המשך הקשר אצל ההורים הביולוגיים יפגע ביציבות חייו של הילד אצל המשפחה המאמצת, ובכך ייפגע למעשה בזכותו להתפתחות תקינה, אין להורות על אימוץ פתוח". נדמה שכך סברו גורמי המקצוע ביחס למקרה הנוכחי. כך למשל, בחוות הדעת מטעם מכון שקד נמסר כי כיום זקוקה הקטינה יותר מכל

ליציבות ולקביעות בחייה, וכי הקטינה מתפקדת תחת חוסר וודאות לנוכח הפיצול בין משפחתה הביולוגית לבין משפחת האומנה. בתי המשפט קמא שבתנו את הדברים לעומק כאמור, השתכנעו כך אף הם.

לטעמי, אין בטענות המבקשים דגן לשנות מן האמור. ראשית, טענתם לפיה ניתוקה של הקטינה ממשפחתה הביולוגית, בשים לב לגילה ולתדירות המפגשים שקיימו עימה, תסב לה נזק ניכר, עומדת בסתירה מוחלטת להתרשמות הגורמים המקצועיים. אמנם, כידוע, בית המשפט הינו הפוסק האחרון, אלא שבמקרים חריגים בלבד יסטה בית המשפט מהמלצת גורמי המקצוע בהקשרים אלו (ראו, למשל: בע"מ 778/09, פסקה 62 לחוות דעתה של השופטת ארבל). שנית, לא השתכנעתי בדבר קיומם של פגמים שנפלו כנטען בחוות הדעת מטעם מכוך שקד, וממילא לא נראה כי הפגמים הנטענים יורדים לשורש העניין ושיש בהם לשנות ממסקנותיהן של הערכאות קמא (שנסמכו גם על מסמכים וראיות נוספים). כזכור, המכוך מונה לחוות את דעתו בנושא שבנדון בהסכמת הצדדים. הוא סקר בהרחבה ובפרוטרוט את מצבה של המשפחה והמליץ להימנע מצמצום תוצאות האימוץ על פי מיטב הערכתו. אשר על כן, מקובלת עלי עמדתו של בית המשפט המחוזי, לפיה אין צורך להורות על עריכת חוות דעת נוספת בעניינם של המבקשים.

לפיכך, מסקנתי היא כי יש לדחות את בקשת רשות הערעור ביחס לעניינה של האם ובני המשפחה המורחבת.

12. שונים הם פני הדברים ביחס לשני אחיה של הקטינה. לכל אורך הדרך ניכר הקושי של השופטים – הן בבית המשפט לענייני משפחה, הן בבית המשפט המחוזי – להורות על הפרדה טוטאלית של הקטינה מאחיה. בשונה משאר בני המשפחה, הקשר עם הקטינים נתפס, גם מנקודת ראותם של גורמי המקצוע, כקשר חיובי ובונה. מסיבה זו ציינתי בהחלטתי מיום 24.12.2012, כי המשיב ייתן דעתו לאפשרות שעניינם של הקטינים יופרד, רעיונית, מעניינם של הוריהם. בתגובתו מציע המשיב, על יסוד המלצתו של שירות המבחן כפי שבאה לידי ביטוי בתסקיר המשלים, כי הערעור יתקבל במובן זה שתיקבע מסגרת של אימוץ פתוח מוגבל בין הקטינה לבין שני אחיה. לנוכח ההסכמה המצטיירת במישור זה, ובשים לב לחשיבות הדברים, סבורני כי אכן נדרש לשקול את האפשרות המוצעת, כמו גם אפשרויות נוספות באשר למתכונות אפשרויות לפתיחת האימוץ ביחס לאחים. אך זאת צריך שיעשה במסגרת דיון מחודש (וממוקד לעניין זה) שיערך לפני בית המשפט לענייני משפחה.

כאן המקום להבהיר שהתיק יוחזר כאמור לבית המשפט לענייני משפחה אך ורק ככל שהוא נוגע לעניינם של אחי הקטינה. טענות ההורים ושאר בני המשפחה הוכרעו בהחלטה דגן ואין לפתוח אותם לדיון מחודש. במישור הדיוני, בית המשפט לענייני משפחה יקבע את אופן ניהול ההליך לפניו בשים לב לצורך לשקול את האינטרסים של הקטינה ואחיה במנותק מהאינטרסים ורצונותיהם של המבקשים.

13. אשר על כן, באם תתקבל דעתי, הבקשה נדחית ביחס למבקשת ולשאר בני המשפחה. באשר לאחיה של הקטינה, התיק יוחזר לדיון בבית המשפט לענייני משפחה שיבחן האם וכיצד נדרש לצמצם את תוצאות האימוץ ביחס אליהם, זאת בשים לב למכלול השיקולים הצריכים לעניין ובפרט, לטובתה של הקטינה.

בנסיבות העניין סבורני כי אין להורות על צו להוצאות.

ש ו פ ט

השופט י' עמית:

אני מסכים.

ש ו פ ט

השופט א' רובינשטיין:

א. מצטרף אני לחוות דעתו של חברי השופט דנציגר. אוסיף, כי טוב בעיניי כי המשיב, ולוא בזהירות ובאיפוק, נותן ידו להליך מתון של "אימוץ פתוח" מוגבל כלפי אחי הקטינה.

ב. בעבר נזדמן לי לומר: "עמדתי בעניין זה הובעה לא אחת, בין היתר בבע"מ 10791/05 פלוני נ' היועץ המשפטי לממשלה (לא פורסם), שם נסקרו המסגרת המשפטית לכך וכן חומר נוסף, וציינתי 'כי יתכן שנושא האימוץ ה'פתוח' טעון חשיבה 'פתוחה' בעולם משתנה ... הרגישות המופלגת, שכמעט אין למעלה הימנה, של נפש הקטין מקרינה תדיר ומזהירה מהחלטות נחפזות, אך הלב והמוח אינם שוכחים את ההורים ואת זיקתם הטבעית והאנושית'. מן הסתם אכן בסופו של יום נשוב לבחינת כל מקרה לגופו, ברגישות אנושית; ראו גם דברי בדנ"א 1892/11 היועץ המשפטי לממשלה נ'

פלונית (לא פורסם). ידוע לי כמובן, כי הכלל הוא האימוץ ה'סגור' וכי אימוץ 'פתוח' ניתן בכפוף לטובת הקטין, וכך ראוי והכרחי. האימוץ הפתוח מכונה בחוק צמצום תוצאות האימוץ ('רשאי בית המשפט לצמצם בצו האימוץ את התוצאות האמורות – סעיף 16(1) לחוק אימוץ ילדים, תש"ם-1981). ובמקרים מתאימים, למשל של רצון לשמר או לפתח יחסים משפחתיים מסוימים, יתכן אותו 'צמצום', המתישב גם עם קול הדם". (רע"א 7535/11 פלונית נ' היועץ המשפטי לממשלה (2012)).

ג. במקרה דנא עסקינן לא בהורים הביולוגיים אלא באחים, ולמצער גם זו לטובה. ברגישות הראויה, יוכל בית המשפט לענייני משפחה להתוות, בשיתוף עם גורמי הרווחה, וכמובן ההורים האומנים-המאמצים, דרך זהירה לשימור הקשר המשפחתי המסוים, ואולי לזרוע בכך זרעי ברכה לעתיד.

ש ו פ ט

הוחלט כאמור בפסק דינו של השופט י' דנציגר.

ניתן היום, ז' אדר תשע"ג (17.2.2013).

ש ו פ ט

ש ו פ ט

ש ו פ ט